

Ymateb Llywodraeth Cymru: Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol – Ymateb i Adroddiad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol: Gwarchod y Dyfodol – Y Rhwystr Gofal Plant sy'n Wynebu Rhieni sy'n Gweithio

Caiff mynediad at ofal plant fforddiadwy a hyblyg ei nodi'n aml gan rieni, yn enwedig mamau, fel un o'r prif rwystrau sy'n eu hatal rhag gweithio, neu gamu ymlaen yn eu gyrfaedd. Bwriad y model cymysg o ddarpariaeth gofal plant yng Nghymru yw sicrhau bod dewis a hyblygrwydd ar gael i rieni o ran y math o ofal y maent yn ei ddefnyddio ar gyfer eu plant. Edrychwn ymlaen at weithio gyda'r Pwyllgor, a phartneriaid eraill yn y sector gofal plant a llywodraeth leol, i fynd i'r afael â'r materion a godwyd yn yr adroddiad hwn.

Mae pandemig Covid-19 wedi cael effaith ddifrifol. Mae wedi effeithio ar y sector gofal plant o ran y lleoedd sydd ar gael a lleoliadau. Bydd angen inni gydweithio i fynd i'r afael â'r materion hynny, yn ogystal ag ymateb i'r cyfle cyffrous a gynigir gan y broses o ehangu darpariaeth blynnyddoedd cynnar yn raddol, i gynnwys pob plentyn dwyflwydd oed.

Mae hwn yn gyfnod cyffrous ac uchelgeisiol ar gyfer gofal plant yng Nghymru ac rwy'n gobeithio y bydd gweithredoedd Llywodraeth Cymru a phartneriaid yn galluogi'r sector i ymateb ac yn ei helpu i wneud hynny.

Hoffwn ddiolch i aelodau o'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol am eu hadroddiad ar y rhwystrau gofal plant sy'n wynebu rhieni sy'n gweithio. Rwy'n falch iawn i weld bod argymhellion y Pwyllgor yn gyson â'n cynlluniau nawr ac yn y dyfodol. Yn fy ymateb i adroddiad y Pwyllgor, rwyf wedi rhoi gwybodaeth uniongyrchol mewn ymateb i'r argymhelliad neu'r casgliad, ond rwyf hefyd wedi nodi rhai sylwadau ynghylch yr adroddiad ehangach ac rwy'n gobeithio y bydd y rhain yn ddefnyddiol i chi. Rwyf wedi nodi fy ymateb i argymhellion unigol yr adroddiad isod.

Nodir ymatebion manwl i argymhellion yr adroddiad isod:

Argymhelliad 1

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn datgan yn ei hymateb sut y mae'n bwriadu gweithio gydag awdurdodau lleol a byrddau iechyd i godi ymwybyddiaeth a gwella dealltwriaeth o'r cymorth gofal plant sydd ar gael i rieni newydd. Gallai dulliau posibl gynnwys:

- ysgrifennu at rieni newydd neu hybu'r cymorth sydd ar gael pan fydd rhieni'n cofrestru genedigaeth eu plentyn;
- darparu gwybodaeth i rieni mewn digon o amser cyn diwedd absenoldeb mamolaeth i'w helpu i wneud penderfyniadau doeth ynghylch gofal plant; a

- datblygu un gwasanaeth gwybodaeth hollgynhwysol i alluogi rhieni i ddarganfod pa ddarpariaeth y mae eu plentyn yn gymwys i'w chael ar unrhyw adeg.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Llywodraeth Cymru yn cytuno ei bod hi'n bwysig sicrhau bod rhieni yn cael y wybodaeth sydd ei hangen arnynt am opsiynau gofal plant a'r cymorth sydd ar gael er mwyn gwneud dewisiadau doeth ynghylch eu trefniadau gofal plant. Mae mecanweithiau eisoes ar waith ar gyfer codi ymwybyddiaeth ymhlith rhieni â "darpar rieni" o'r gwahanol opsiynau sydd ar gael iddynt. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod bod mwy y gellir ei wneud i sicrhau bod rhieni yn gallu cael gafael ar wybodaeth am ddarpariaeth a chymorth a defnyddio'r ddarpariaeth a'r cymorth hwnnw.

Un o'r prif ffynonellau gwybodaeth sy'n helpu rhieni a gofalwyr i wneud dewisiadau doeth ynghylch gofal plant yw [Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd](#) awdurdodau lleol. Mae'r wefan hon yn galluogi defnyddwyr i nodi eu cod post a dod o hyd i wybodaeth am yr opsiynau gofal plant sydd ar gael iddynt yn eu hardaloedd lleol, p'un a yw'r ddarpariaeth gofal plant honno yn agos at eu cartref neu eu gwaith. Mae gwefan Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd hefyd yn galluogi rhieni i gael gafael ar wybodaeth am gynlluniau chwarae, cynlluniau cofleidiol, clybiau gwyliau a gwasanaethau cymorth eraill, fel lleferydd ac iaith, rhianta neu gymorth gyda phroblemau ymddygiadol.

Er mwyn gwella'r cymorth hwn, rhoddodd Llywodraeth Cymru gyllid grant i gonsortium CWLWM yn 2021-22 i fynd ati i ddiweddarau taflen ar-lein "Dewis Gofal Plant" sydd wedi'i hanelu at rieni a gofalwyr. Mae'r daflen hon yn cynnwys gwybodaeth am fanteision gofal plant a'r gwahanol fathau o ofal plant sydd ar gael i rieni. Mae hefyd yn cynnwys manylion am sut i ddod o hyd i fwy o wybodaeth am y cymorth ariannol sydd ar gael i helpu gyda chostau gofal plant. Dylai'r llyfryn ar ei newydd wedd fod ar gael i rieni yn ddiweddarach yn y gwanwyn.

Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid yn y sector i ystyried cyfleoedd eraill i godi ymwybyddiaeth o opsiynau gofal plant. Bydd hyn yn cynnwys dulliau i ymgysylltu â rhieni newydd ac ar bwyntiau pontio allweddol pan fydd rhieni yn debygol o ailedrych ar eu trefniadau gofal plant, fel dychwelyd i'r gwaith neu ddechrau gwaith, symud i ddarpariaeth addysg yn 3 oed, a symud i addysg amser llawn. Byddwn yn ceisio sicrhau'r budd mwyaf o bwyntiau ymgysylltu presennol, gan gynnwys ein cynlluniau ar gyfer cyflwyno bwndeli babanod i fwy o rieni, ein hymgyrch 'Magu plant. Rhowch Amser iddo' a chynlluniau a ariennir fel Dechrau'n Deg a'r Cynnig Gofal Plant.

Mae awdurdodau lleol yn gyfrifol am sicrhau bod gwasanaethau Dechrau'n Deg yn cael eu hyrwyddo yn y cymunedau sy'n cael budd ohonynt. Gwneir hyn yn bennaf drwy waith Ymwelwyr Iechyd dynodedig Dechrau'n Deg sy'n ymgysylltu â theuluoedd fel rhan o wasanaethau Ymweliadau Iechyd gwell Dechrau'n Deg. Mae'n ofynnol i dimau Dechrau'n Deg feddu ar strategaethau eraill ar gyfer ymgysylltu â theuluoedd a disgwylir iddynt amlinellu'r rhain fel rhan o brosesau cynllunio blynyddol. Caiff llwyfannau cyfryngau cymdeithasol eu defnyddio fwyfwy gan

awdurdodau lleol i sicrhau bod teuluoedd Dechrau'n Deg yn clywed negeseuon allweddol.

Rydym yn parhau i weithio gyda CThEM i ddiweddarau gwefan [Childcare Choices](#) Llywodraeth y DU sydd hefyd yn rhoi gwybodaeth am opsiynau gofal plant lleol i rieni. Mae gwefan Childcare Choices hefyd yn cynnwys cyfrifiannell gofal plant, sy'n helpu rhieni i ganfod a oes unrhyw gynlluniau cymorth ariannol ar gael iddynt. Mae hefyd yn helpu gyda phenderfyniadau ariannol a wneir o ran gofal plant a dewisiadau ynghylch yr hyn sy'n gweithio orau i'r teulu.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Casgliad 1

Mae'r Pwyllgor yn croesawu'r ymrwymiad yn y Cytundeb Cydweithio i ehangu'r Cynnig Gofal Plant presennol i blant dwy flwydd oed, ond mae o'r farn y bydd cynyddu'r cynnig y tu hwnt i'r 20 awr yr wythnos a gynigir ar hyn o bryd yn galluogi rhagor o rieni i ddychwelyd i'r gwaith, ac felly'n lleihau anghydraddoldebau ymhellach.

Ymateb: Nodiadau

Mae ein Rhaglen Lywodraethu wedi'i diweddarau yn cynnwys tri ymrwymiad sy'n ymwneud â gofal plant a'n gweledigaeth tymor hwy ar gyfer Addysg a Gofal Plentynod Cynnar, fel a ganlyn:

- Parhau i gefnogi ein rhaglenni Dechrau'n Deg blaenllaw
- Ariannu gofal plant i fwy o deuluoedd lle mae rhieni mewn addysg a hyfforddiant neu ar gyrion gwaith
- Mynd ati'n raddol i ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar er mwyn cynnwys pob plentyn dwyflwydd oed, gan roi pwyslais penodol ar gryfhau'r ddarpariaeth Gymraeg

Pan gafodd ei sefydlu, prif nodau'r Cynnig Gofal Plant oedd galluogi mwy o rieni, yn enwedig mamau, i ddychwelyd i'r gwaith; cynyddu incwm gwario'r rhai sy'n gweithio a helpu i atal tlodi ymhlith y rhai sydd mewn swyddi â chyflog isel; ac annog datblygiad plant a sicrhau eu bod yn barod ar gyfer ysgol.

Mae cynyddu'r cymorth a roddir i rieni mewn addysg a hyfforddiant i dalu costau gofal plant yn adlewyrchu pa mor bwysig ydyw i gefnogi'r rheini sy'n ceisio gwella eu rhagolygon cyflogaeth drwy ennill cymwysterau, ailhyfforddi neu newid llwybr gyrfa. I'r perwyl hwn, ac i gefnogi'r ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu, mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i [ehangu'r Cynnig Gofal Plant](#) i rieni mewn addysg a hyfforddiant o fis Medi 2002, gyda ffocws cychwynnol ar y rhai sydd wedi cofrestru ar gyrsiau addysg uwch ac addysg bellach.

Nid oes unrhyw gynlluniau ar hyn o bryd i gynyddu nifer yr oriau o ofal plant a ariennir sydd ar gael o dan y Cynnig Gofal Plant. Fodd bynnag, byddwn yn ystyried hyn fel rhan o uchelgais ein cynllun gweithredu Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar.

Fel rhan o'r Cytundeb Cydweithio, rydym yn gweithio i ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar yn raddol, er mwyn cynnwys pob plentyn dwyflwydd oed yng Nghymru. Byddwn yn parhau i ddatblygu'r cynllun cyflawni ar gyfer cyflwyno'r ymrwymiad hwn mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid, a bydd cyhoeddiadau pellach yn y man.

Goblygiadau Ariannol – Mae Cyllideb 2022-23 yn cynnwys dyraniad o hyd at £9m y flwyddyn er mwyn gallu ehangu'r Cynnig i rieni mewn addysg a hyfforddiant.

Argymhelliad 2

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau ar gyfer mynd i'r afael â'r bwch gofal plant rhwng diwedd absenoldeb mamolaeth a chymhwystra ar gyfer y Cynnig Gofal Plant. Dylai hyn gynnwys amserlenni enghreifftiol, a gwerthusiad o'r ffactorau ariannol ac ymarferol y byddai angen eu hystyried wrth fynd i'r afael â'r bwch hwn.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Lansiwyd ein gweledigaeth ar gyfer system Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar gyfannol yng Nghymru ym mis Hydref 2019. Ein nod yw cynyddu mynediad at ddarpariaeth Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar yng Nghymru dros y 10 mlynedd nesaf, er mwyn sicrhau bod mwy o blant a theuluoedd yn gallu cael budd o ddarpariaeth a ariennir cyn oedran ysgol statudol. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol o'r angen i gefnogi'r sector a'i ddatblygu er mwyn gallu gwneud hyn.

Mae'r Cynnig Gofal Plant yn elfen allweddol o ddarpariaeth â chymorth. Y cam cyntaf yn y broses o ehangu'r ddarpariaeth yw'r gwaith sy'n mynd rhagddo i ehangu'r Cynnig Gofal Plant i helpu rhieni/gofalwyr plant 3-4 oed sydd mewn addysg neu hyfforddiant i gael mynediad at ofal plant. Nodwyd hyn yn ein [datganiad ysgrifenedig](#) a gyhoeddwyd ar 2 Mawrth 2022.

Mae hyn yn ychwanegol at y ddarpariaeth blynyddoedd cynnar a gaiff ei hehangu'n raddol er mwyn cynnwys pob plentyn dwyflwydd oed yng Nghymru, fel y nodwyd yn ein Rhaglen Lywodraethu wedi'i diweddarau a'r Cytundeb Cydweithio. Er bod y polisi wrthi'n cael ei lunio o hyd, pan gaiff ei weithredu'n llawn, y ddarpariaeth gofal plant i blant 2 oed yng Nghymru fydd yr un fwyaf hael o bob un o wledydd y DU.

Byddwn yn mynd ati i baratoi cynllun gweithredu Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar yn ddiweddarach eleni a fydd yn nodi'r map ffordd ar gyfer y 10 mlynedd nesaf ac yn datgan sut y byddwn yn sicrhau bod y sector gofal plant a blynyddoedd cynnar yn cael ei gefnogi i gyflawni nodau uchelgeisiol Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar, gan gynnwys sicrhau bod mwy o blant a theuluoedd yn cael mynediad at y ddarpariaeth.

Bydd hyn yn cynnwys ein huchelgeisiau ar gyfer lleoliadau gofal plant a chwarae, yn ogystal â darparwyr addysg gynnar i blant 3-4 oed. Caiff unrhyw estyniadau pellach i'r cymorth a roddir i rieni er mwyn helpu gyda chostau gofal plant eu hystyried yng nghyd-destun fforddiadwyedd a chaiff ei lywio gan werthusiad o fentrau er mwyn asesu eu heffaith.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes. Caiff penderfyniadau ynghylch newidiadau i bolisiau yn y dyfodol eu llywio gan gyllidebau yn y dyfodol a byddant yn rhan o gylchoedd cyllideb arferol.

Casgliad 2

Mae'r Pwyllgor yn dod i'r casgliad y dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r cyfle arfaethedig o ehangu'r Cynnig Gofal Plant fel cyfle i adolygu a lleihau'r cymhwysedd i bob rhiant ennill hyd at £100,000 y flwyddyn.

Ymateb: Nodiadau

Sefydlwyd y Cynnig Gofal Plant yng Nghymru i gefnogi rhieni sy'n gweithio, gyda meini prawf cymhwysedd cysylltiedig. Ar y pen isaf, mae angen i rieni ennill swm sy'n cyfateb i 16 awr yr wythnos ar yr isafswm cyflog perthnasol ac, ar y pen uchaf, ni all rieni ennill mwy na £100,000 o incwm gros y flwyddyn fesul rhiant.

Er y gellid ystyried y byddai symud i gap ar enillion cartref, neu leihau'r cap enillion uchaf, yn gwneud y cynllun yn fwy teg, mae tystiolaeth o'r [gwerthusiad annibynnol o'r Cynnig](#) yn awgrymu nad yw mwyafrif y rhieni sy'n manteisio arno yn ennill yn agos at y terfyn hwn.

Band cyflog gros blynyddol canolrifol unigolion sy'n manteisio ar y Cynnig rhwng mis Medi 2020 a mis Awst 2021 oedd £20,888 i £25,999. Mae hyn yn is na'r cyflog cyfartalog cenedlaethol llawn amser, sef £28,158 y flwyddyn yn 2020, fel y'i cofnodwyd gan yr Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion (Swyddfa Ystadegau Gwladol). Roedd dros hanner (o leiaf 55 y cant) o'r rhieni a oedd yn manteisio ar y Cynnig yn ennill llai na'r cyflog blynyddol cyfartalog cenedlaethol ar gyfer gweithwyr llawn amser. At hynny, roedd ychydig dros chwarter (27 y cant) o'r rhieni yn ennill llai na £15,600. I'r gwrthwyneb, dim ond lleiafrif (6 y cant) a oedd yn ennill £52,000 neu fwy.

Rydym yn parhau i adolygu pob agwedd ar y Cynnig a byddwn yn ystyried yr hyn y gellir ei wneud i gynyddu mynediad at ddarpariaeth Addysg a Gofal Plentynod Cynnar a ariennir ar gyfer pob plentyn fel rhan o'n cynigion tymor hwy i gyflawni ein gweledigaeth Addysg a Gofal Plentynod Cynnar ymhellach.

O ran ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar i bob plentyn dwyflwydd oed, mae'r polisi hwn wrthi'n cael ei lunio o hyd, ond bydd cymhwysedd yn un o'r agweddau a gaiff eu hystyried.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 3

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb sut y mae'n bwriadu mynd i'r afael â'r meini prawf cymhwysedd yn y Cynnig Gofal Plant i'w gwneud yn haws i rieni sy'n gweithio oriau annodweddiadol, megis gwaith ansicr, gwaith shifftiau neu waith ar gontractau dim oriau, i gael mynediad at ddarpariaeth.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Ers iddo ddechrau cael ei gyflwyno yn 2017, mae'r meini prawf cymhwysedd y mae'r Cynnig Gofal Plant yn seiliedig arnynt wedi sicrhau ei fod ar gael i bob rhiant cymwys sy'n gweithio, p'un a yw'n gyflogedig neu'n hunangyflogedig. Mae hyn yn cynnwys y rhai â phatrymau gweithio ansafonol a'r rhai sydd ar gontractau dim oriau. Mae prentisiaethau hefyd yn gymwys i fanteisio ar y Cynnig.

Yn ogystal, mae'r Cynnig Gofal Plant bob amser wedi cynnig hyblygrwydd i rieni o ran sut a phryd y gallant fanteisio arno. I'r perwyl hwn, gellir manteisio ar elfen gofal plant y Cynnig yn ystod unrhyw oriau gweithredu, ddydd neu nos, gan gynnwys ar benwythnosau. Mae hyn yn golygu bod clybiau brecwast, clybiau prynhawn a chlybiau gwyliau yn gallu cyflwyno elfen gofal plant y Cynnig hefyd, ar yr amod eu bod wedi'u cofrestru ag AGC (neu Ofsted os ydynt wedi'u lleoli yn Lloegr). Felly, nid ydym o'r farn bod angen newid y meini prawf cymhwysedd ar gyfer y Cynnig i alluogi rhieni i wneud cais am ddarpariaeth a ariennir na derbyn y ddarpariaeth honno.

Fodd bynnag, rydym yn cydnabod nad yw'r gallu i gael arian i dalu am ofal plant o dan y Cynnig yr un fath â gallu dod o hyd i ofal plant sy'n diwallu anghenion teuluoedd unigol. Mae gofal plant ac addysg gynnar fforddiadwy, hyblyg a hygyrch yn allweddol i ymgais Llywodraeth Cymru i gynyddu twf economaidd, trechu tlodi a lleihau anghydraddoldeb. Yn aml, mae'r rheini sy'n gweithio ar gontractau annodweddiadol neu gontractau dim oriau neu mewn rolau â phatrymau gweithio hyblyg yn ei chael hi'n anodd ar y cyfan i ddod o hyd i ddarpariaeth gofal plant sy'n gweddu i'w hanghenion.

Bydd awdurdodau lleol, drwy gwblhau eu Hasesiadau o Ddigonolrwydd Gofal Plant yn 2022, yn nodi anghenion gofal plant rhieni sy'n gweithio oriau annodweddiadol ac yn ystyried unrhyw rwystrau a brofir gan y teuluoedd hyn o ran cael mynediad at ofal plant. Os bydd tystiolaeth yn dangos nad yw'r gofal plant sydd ar gael i'r teuluoedd hyn yn ddigonol neu'n addas, bydd disgwyl i awdurdodau lleol nodi camau y gellir eu cymryd i fynd i'r afael â'r bylchau hyn.

Ar lefel genedlaethol, byddwn yn parhau i weithio gyda'n partneriaid i sicrhau bod darpariaeth ledled Cymru i ddiwallu anghenion pob rhiant a phlentynt.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 4

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn ei hymateb yn nodi ei chynlluniau i gryfhau canllawiau a deddfwriaeth i sicrhau darpariaeth well, fwy cyson o ysgolion bro ledled Cymru.

Ymateb: Derbyn

Mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru yn cynnwys ymrwymiad i “fuddsoddi yn amgylchedd dysgu ysgolion cymunedol, cydleoli gwasanaethau allweddol, a sicrhau ymgysylltiad cryfach â rhieni a gofalwyr y tu allan i oriau traddodiadol”.

Mae gwneud defnydd effeithiol o gyfleusterau addysgol i blant a'r gymuned leol wastad wedi bod yn nod allweddol sy'n ategu buddsoddiad mewn addysg drwy Raglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu. Mae angen i'r holl brosiectau a gefnogir ganddi ddangos sut y gall y cyfleusterau yn eu hysgolion gael eu defnyddio i gefnogi eu cymuned leol a bod yn adnoddau hygyrch a rennir mewn cymunedau yng Nghymru, yn ystod oriau ysgol a'r tu allan iddynt; gan gynnwys y cyfle arloesol i gydleoli gwasanaethau yn eu hardal. Wrth adeiladu cyfleusterau cymunedol, mae angen i randdeiliaid gydymffurfio â Deddf Addysg 2002 a Rheoliadau Rheoli Mangreoedd Ysgol 2008 sy'n amlinellu cyfrifoldebau penodol o ran cyfleusterau cymunedol. Mae amodau grant hefyd ynghlwm wrth Raglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu.

Cyflwynwyd Cynllun Peilot Hybiau Cymunedol gwerth £15 miliwn yn 2019-20. Mae'r cynllun, a reolir drwy'r rhaglen, yn darparu cyllid cyfalaf i 21 o gynlluniau peilot. Hyd yma, mae 11 ohonynt wedi'u cwblhau, mae 4 yn cael eu hadeiladu a disgwylir i'r gwaith o adeiladu 6 arall ddechrau. Cafodd y cyllid ei ddyrannu ar sail tair thema; ehangu ymgysylltiad â'r teulu a'r gymuned; ehangu'r defnydd o asedau ffisegol i'w defnyddio gan y gymuned; a chydleoli gwasanaethau i ffurfio hybiau cymunedol.

Un o'r ddau amcan buddsoddi ar gyfer ail don fuddsoddi'r Rhaglen, gwerth £2.3 biliwn, yw gwneud y defnydd gorau o seilwaith ac adnoddau er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus i'n cymunedau erbyn 2024. Mae hyn yn cynnwys asedau hyblyg er mwyn sicrhau y gwneir y defnydd gorau o'r lle a'r cyfleusterau sydd ar gael i'n cymunedau; defnyddio eu cyfleusterau i ehangu ymgysylltiad â'r teulu a'r gymuned a chydleoli gwasanaethau i ffurfio hybiau cymunedol. Mae ein hasesiad cadarn o'r broses o graffu ar achosion busnes yn sicrhau bod hyn yn gyson ag uchelgeisiau ehangach Llywodraeth Cymru ar gyfer cymunedau; a mwy o fuddsoddiad mewn cyfleusterau aml-dddefnydd, sy'n cynnig lle i ddarpariaeth Dechrau'n Deg ac Addysg a Gofal Plentynod Cynnar, gydag opsiynau i gynnal gweithgareddau ar ôl ysgol hefyd. Dylai hyn gynnwys darpariaeth o leoedd chwarae cynhwysol, sydd ar gael y tu allan i oriau ysgol craidd. Mae'r gyllideb yn cynnwys dyraniad o £70m dros y tair blynedd nesaf i Raglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu a fydd yn galluogi darparwyr gofal plant i gael gafael ar gyllid cyfalaf i gefnogi

gwelliannau cyfalaf, gyda ffocws penodol ar gydleoli gwasanaethau a darpariaeth cyfrwng Cymraeg.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn parhau i ddatblygu fframwaith polisi a chryfhau canllawiau presennol drwy weithio gyda nifer o randdeiliaid, gan gynnwys swyddogion o feysydd polisi gwahanol ac arweinwyr a grwpiau allweddol yn y sector addysg. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi sefydlu gweithgor ar y cyd sy'n cynnwys timau Integreiddio Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu, Tai ac Ysgolion Cymunedol. Mae'r gweithgor yn ystyried cyfleoedd i gydleoli gwasanaethau cyhoeddus mewn ffordd sy'n diwallu anghenion cymunedau orau. Ymhlith yr enghreifftiau posibl mae cydleoli ymwelwyr iechyd, therapyddion lleferydd ac iaith a gwasanaethau cymorth iechyd meddwl i blant. Fodd bynnag, gallai hyn hefyd gynnwys gwasanaethau ar gyfer y gymuned ehangach fel meddygon teulu.

Fel rhan o setliad cyllidebol 2022/23, mae £20m wedi'i ddyrannu i Raglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu i gyflawni blaenoriaethau'n ymwneud ag ysgolion cymunedol gan gynnwys cydleoli cyfleusterau/gwasanaethau cymorth.

Goblygiadau Ariannol – Byddwn yn ystyried yr angen am gyllid i gefnogi ysgolion cymunedol fel rhan o brosesau cynllunio cyllideb yn y dyfodol. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes a chyllidebau rhaglenni yn y dyfodol.

Argymhelliad 5

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn ei hymateb yn nodi ei chynlluniau i sicrhau mwy o ofal plant cyfrwng Cymraeg ar safleoedd ysgolion, o ystyried bod y dilyniant o ofal plant cyfrwng Cymraeg i addysg gynradd cyfrwng Cymraeg yn uwch pan fydd hyn yn digwydd.

Ymateb: Derbyn

Mae dilyniant o'r gofal plant cyfrwng Cymraeg a ddarperir drwy gylchoedd meithrin yn uchel (90%). Ceir cyfradd uwch fyth (96%) pan fo'r cylch a'r ysgol wedi'u cydleoli. Er mwyn sicrhau cynnydd tuag at gyflawni nodau Cymraeg 2050, mae'n hanfodol bod cymaint o sylw â phosibl yn cael ei roi i bwysigrwydd darpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg.

Un o'r prif flaenoriaethau ar gyfer cyllid yn ystod cam olaf rhaglen grant cyfalaf y Cynnig Gofal Plant oedd cyllido lleoliadau cyfrwng Cymraeg. Cafodd dros hanner y buddsoddiad o £80m ar gyfer gofal plant ei ddyrannu i ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a chymeradwywyd 53 o gynigion ledled Cymru i ddatblygu lleoliadau cyfrwng Cymraeg newydd neu adnewyddu lleoliadau o'r fath mewn ysgolion.

Rydym wrthi'n datblygu'r rhaglen olynol i gefnogi buddsoddiad cyfalaf mewn lleoliadau gofal plant (2022-23 i 2024-25). Mae'r gyllideb yn cynnwys dyraniad o

£70m dros y tair blynedd nesaf a fydd yn galluogi darparwyr gofal plant i gael gafael ar gyllid cyfalaf i gefnogi gwelliannau cyfalaf, gyda ffocws penodol ar gydleoli gwasanaethau a darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Byddwn yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol i nodi gwelliannau i ddarpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg, gan gynnwys cydleoli'r ddarpariaeth ar safleoedd ysgol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 6

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ac Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer y Cynnig Gofal Plant estynedig newydd.

- Rhaid i'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ddangos sut yr ystyriwyd ac yr ymdriniwyd â phryderon y Comisiynydd Plant ynghylch yr Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar gyfer Deddf Cyllido Gofal Plant (Cymru) 2019.
- Mae'n ofynnol i'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb sicrhau bod cydraddoldeb yn greiddiol i ddatblygiad y Cynnig Gofal Plant estynedig, ac i alluogi rhanddeiliaid a'r Pwyllgor i graffu ar y graddau y mae hyn wedi'i gyflawni.
- Dylai'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant a'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb gael eu cwblhau a'u cyhoeddi cyn gynted â phosibl ac o leiaf fis cyn i'r Cynnig Gofal Plant estynedig newydd ddod i rym.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i ehangu'r Cynnig Gofal Plant i rieni mewn addysg a hyfforddiant o fis Medi 2022, gyda ffocws cychwynol ar y rhai sydd wedi cofrestru ar gyrsiau addysg uwch ac addysg bellach. Fel rhan o'r gwaith i ehangu'r Cynnig, caiff yr Asesiad Effaith Integredig ar gyfer y Cynnig Gofal Plant, sy'n cynnwys Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ac Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, eu diweddarau. Caiff yr Asesiad Effaith Integredig ei gyhoeddi o leiaf fis cyn i'r Cynnig estynedig newydd ddod i rym.

O ran ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar i bob plentyn dwyflwydd oed, mae swyddogion polisi wedi dechrau cynnal Asesiad Effaith Integredig llawn, a fydd yn cynnwys Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ac Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb, er mwyn caniatáu i ystod lawn o effeithiau gael eu hystyried wrth ddatblygu'r polisi pellgyrhaeddol hwn. Caiff yr Asesiad Effaith Integredig ei fireinio fel dogfen fyw drwy gydol cylch oes y polisi o ran yr ymrwymiad i ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar i bob plentyn dwyflwydd oed er mwyn sicrhau bod anghenion amrywiol plant a theuluoedd yng Nghymru yn parhau i fod yn ganolog i'r penderfyniadau a wneir ar adegau cerrig milltir allweddol. Caiff yr Asesiad Effaith Integredig ei gyhoeddi o leiaf fis cyn i'r cynnig estynedig ddod i rym.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 7

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau i weithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau bod Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd yn darparu adnoddau mewn ieithoedd cymunedol heblaw am y Gymraeg a'r Saesneg, ac yn ychwanegol atynt.

Ymateb: Derbyn

Mae'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yng Nghymru wedi cael ei ddatblygu i ddarparu gwybodaeth a chynghor diduedd am ddim ar amrywiaeth eang o wasanaethau i blant a phobl ifanc (o'u geni hyd at 25 oed), rhieni a theuluoedd. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am amrywiaeth eang o faterion Gofal Plant, Cymorth i Blant a Theuluoedd a materion eraill sy'n ymwneud â Theuluoedd a, lle y bo'n berthnasol, wasanaeth cyfeirio i rieni, gofalwyr a gwarcheidwaid. Mae cynulleidfa darged y Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn cynnwys rhieni a gofalwyr, plant a phobl ifanc, gweithwyr proffesiynol, cyflogwyr, darparwyr gofal plant presennol a darpar ddarparwyr gofal plant a all fod yn chwilio am wybodaeth am amrywiaeth eang o wasanaethau sy'n cael effaith ar fywydau plant a'u teuluoedd.

Mae awdurdodau lleol mewn sefyllfa ddelfrydol i ddeall anghenion eu cymunedau lleol a darparu gwasanaeth o safon i bawb, ni waeth beth fo'u demograffeg neu gymuned. Mae Llywodraeth Cymru yn cyfarfod â Phennaeth y Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn rheolaidd hefyd. Er mwyn cefnogi cynnydd pellach yn y maes hwn, byddwn yn tynnu sylw gwasanaethau gwybodaeth i deuluoedd ledled Cymru at y canfyddiadau a'r argymhellion pwysig yn yr adroddiad hwn, gan gynnwys yr angen i fod yn fwy cynhwysol ac i ddarparu gwybodaeth hygyrch i bawb yn eu cymuned. Rydym yn cydnabod y cyfle i adeiladu ar arferion da a welir mewn ardaloedd fel Caerdydd sy'n darparu gwybodaeth mewn nifer o ieithoedd heblaw am y Gymraeg a'r Saesneg, a byddwn yn tynnu sylw at yr arferion effeithiol hyn yn ein trafodaethau â gwasanaethau gwybodaeth i deuluoedd.

Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n diwygio ei thaflen ar-lein "Dewis Gofal Plant" sydd wedi'i hanelu at rieni a gofalwyr. Mae'r daflen hon yn cynnwys gwybodaeth am fanteision gofal plant a'r gwahanol fathau o ofal plant sydd ar gael i rieni. Mae hefyd yn cynnwys manylion am sut i ddod o hyd i fwy o wybodaeth am y cymorth ariannol sydd ar gael i helpu gyda chostau gofal plant. Dylai'r llyfryn ar ei newydd wedd fod ar gael i rieni yn fuan. Caiff ei gyhoeddi yn Gymraeg a Saesneg i ddechrau. Fodd bynnag, byddwn yn ystyried a oes angen ei gyfieithu i ieithoedd eraill lle y bo'n briodol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 8

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Er mwyn mynd i'r afael â phryderon cyffredin ynghylch diffyg amrywiaeth ethnig yn y sector, bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau ar gyfer:

- ei huned gwahaniaethau ar sail hil i gronni sylfaen dystiolaeth ynghylch lefel y gynrychiolaeth o leiafrifoedd ethnig yn y gweithlu gofal plant; a
- datblygu cynllun gweithredu, gan gynnwys targedau uchelgeisiol, ar gyfer cynyddu nifer y staff o leiafrifoedd ethnig yn y sector.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru wedi addo gweithio tuag at ddod yn genedl wrth-hiliol erbyn 2030. Rydym wedi gwneud ymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu i weithredu ac ariannu'r ymrwymadau a wnaed yn y Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol.

Cynhaliwyd yr ymgynghoriad 16 wythnos ffurfiol ar y fersiwn ddrafft o'r [Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol](#) rhwng 21 Mawrth a 15 Gorffennaf 2021. Cafwyd 320 o ymatebion i'r ymgynghoriad. Mae'r ymatebion hynny bellach yn cael eu dadansoddi a'u defnyddio i gryfhau'r Cynllun drafft.

Nid oedd y Cynllun gwreiddiol yn cynnwys camau gweithredu yn benodol o dan bennawd y sector Gofal Plant a Chwarae, er bod y sector Gofal Cymdeithasol a'r sector Addysg yn cynnwys camau gweithredu. Cyfrannodd llawer o gyrff cynrychioliadol a lleoliadau gofal plant a chwarae unigol at yr ymgynghoriad, gan godi pryderon ynghylch y ffaith nad oedd unrhyw gamau gweithredu penodol yn y sector Gofal Plant a Chwarae, ac roedd hynny'n ddefnyddiol. Ers hynny, rydym wedi bod yn gweithio i gwmpasu rhai camau gweithredu arfaethedig cychwynnol ar gyfer Llywodraeth Cymru a phartneriaid yn y sector er mwyn sicrhau y gallwn gyfrannu at nodau ac uchelgeisiau'r Cynllun wrth i fersiynau dilynol ohono gael eu datblygu yn y dyfodol.

Caiff y Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol ei gyhoeddi erbyn mis Mai 2022 a byddwn yn parhau i weithio mewn partneriaeth er mwyn datblygu camau gweithredu arfaethedig ar gyfer y sector Gofal Plant a Chwarae. Bydd y Cynllun Gweithredu yn ddogfen fyw a fydd yn datblygu ac yn cael ei diweddarau a chaiff y camau gweithredu ar gyfer Gofal Plant a Chwarae eu cynnwys yn yn y ddogfen honno unwaith y bydd gweithgarwch ymgysylltu â rhanddeiliaid wedi dod i ben.

Byddwn yn adolygu ein cynllun 10 mlynedd i'r gweithlu gofal plant, gwaith chwarae a blynyddoedd cynnar, a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2017, i weld a oes angen ei ddiwygio yn sgil datblygiadau diweddar. Ochr yn ochr â hyn, byddwn yn adeiladu ar waith sydd eisoes yn cael ei wneud gan bartneriaid CWLWM i ddatblygu a chynhyrchu adnoddau a deunydd hyfforddi sy'n ymwneud ag egwyddorion gwrth-hiliaeth, yn ogystal â hyrwyddo gofal plant mewn cymunedau ethnig lleiafrifol, i ddatblygu adnoddau, gan gynnwys weminarau a hyfforddiant i gefnogi ymarferwyr gofal plant.

Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid allweddol i wella'r ffordd y caiff y sector gofal plant ei hyrwyddo ac i godi ymwybyddiaeth o gyfleoedd gyrfa ymhlith grwpiau ethnig lleiafrifol yng Nghymru.

Byddwn yn gweithio gyda'r Uned Gwahaniaethau ar sail Hil i nodi sylfaen dystiolaeth ar gyfer y sector gofal plant er mwyn meithrin gwell dealltwriaeth o broffil cyfredol y gweithlu a gallu mesur cynnydd yn y dyfodol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 9

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi cynllun yn ei hymateb sy'n ei gwneud yn ofynnol i bob darparwr gofal plant ymgymryd â hyfforddiant ymwybyddiaeth ddiwylliannol ac amrywiaeth, fel yr hyn y mae CWLWM yn ei ddatblygu, a sicrhau y daw'n rhan o ddatblygiad proffesiynol parhaus yn y sector.

Ymateb: Derbyn

Mae'r cynigion rydym yn eu datblygu fel rhan o gyfraniad y sector gofal plant a chwarae i'r Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol fydd y cam cyntaf tuag at fynd i'r afael â'r problemau hyn sydd wedi hen ymwreiddio, ond nid yw hyn yn golygu bod yn rhaid i'r camau hynny fod yn rhai bach. Mae'n bwysig cydnabod bod yn rhaid inni sicrhau bod ein sylfeini yn ddigon cadarn er mwyn inni allu cymryd camau brasach yn y dyfodol.

Rhaid i bob un ohonom gydweithio i gyflawni newid a sicrhau na fyddwn yn parhau i siomi ein cymunedau ethnig lleiafrifol. Mae cyfrifoldeb am ei lwyddiant yn nwylo pob un ohonom. Rydym eisoes yn gweithio gyda'n partneriaid CWLWM i gefnogi sector gofal plant sy'n fwy amrywiol yn ddiwylliannol. Drwy gyllid grant Llywodraeth Cymru, mae consortiwm CWLWM yn datblygu adnoddau ac yn darparu weminarau a deunydd hyfforddi i'r sector er mwyn meithrin gwell dealltwriaeth o egwyddorion amrywiaeth, cydraddoldeb a gwrth-hiliaeth a hyrwyddo arferion da ym mhob rhan o'r sector.

Wrth adolygu ein cynllun 10 mlynedd ar gyfer y gweithlu, byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid a phartneriaid cymdeithasol i nodi'r ffordd orau o helpu'r sector i fod yn fwy amrywiol yn ddiwylliannol a'r hyfforddiant a'r adnoddau y gall fod eu hangen er mwyn gwneud hynny.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes neu gyllidebau rhaglenni yn y dyfodol.

Argymhelliad 10

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau i ddatblygu a chryfhau'r ddarpariaeth gofal plant i blant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, gan gynnwys cynyddu faint o arian sydd ar gael drwy Grant Cymorth Ychwanegol Cynnig Gofal Plant Cymru i wella'r ddarpariaeth i blant ag anableddau a/neu anghenion ychwanegol neu gymhleth.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Cynnig Gofal Plant Cymru yn cynnwys darpariaeth benodol i gefnogi plant ag anghenion dysgu ychwanegol o dan y Grant Cymorth Ychwanegol. Mae'r cyllid hwn gan Lywodraeth Cymru, nad yw'n ddarostyngedig i gap uchaf, ar gael i gefnogi amrywiaeth o anghenion cymorth gan gynnwys costau staff ychwanegol, prynu cyfarpar neu ddarparu hyfforddiant, ac mae awdurdodau lleol yn sicrhau bod y cymorth a roddir yn gyson rhwng elfennau addysg a gofal plant y Cynnig.

Bydd awdurdodau lleol yn cwblhau Asesiadau o Ddigonolrwydd Gofal Plant yn 2022 er mwyn nodi'r graddau y mae digon o ofal plant yn eu hardal awdurdod lleol i alluogi rhieni i weithio neu hyfforddi. Rhan sylfaenol o'r broses hon yw nodi anghenion teuluoedd â phlant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol neu anabledd, yn ogystal â'r rhwystrau a wynebir gan y teuluoedd hyn o ran cael mynediad at ofal plant. Os bydd tystiolaeth yn dangos nad yw'r gofal plant sydd ar gael i blant ag anghenion dysgu ychwanegol yn ddigonol neu'n addas, bydd disgwyl i awdurdodau lleol nodi camau y gellir eu cymryd i fynd i'r afael â'r bylchau hyn. Mae'r asesiadau hyn hefyd yn llywio'r cyllid sydd ei angen i ymateb i'r anghenion hyn. Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi £2.2m i awdurdodau lleol bob blwyddyn i gefnogi gweithgarwch yn eu hardaloedd i fynd i'r afael â bylchau yn y ddarpariaeth a nodwyd yn eu Hasesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant, yn enwedig lle mae'n ymwneud â darpariaeth i blant y mae angen cymorth ychwanegol arnynt. Dyrennir y cyllid hwn drwy'r Grant Plant a Chymunedau.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes. Caiff penderfyniadau ynghylch newidiadau i bolisïau yn y dyfodol eu llywio gan gyllidebau yn y dyfodol a byddant yn rhan o gylchoedd cyllideb arferol.

Argymhelliad 11

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb sut y bydd yn sicrhau bod cyllid digonol ar gael i ehangu'r Cynnig Gofal Plant dan y Cytundeb Cydweithio i alluogi plant dwy flwydd oed ag anghenion ychwanegol neu gymhleth i gael mynediad llawn at ddarpariaeth.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Wrth inni ystyried y gwaith o ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar yn raddol er mwyn cynnwys pob plentyn dwyflwydd oed yng Nghymru, bydd hyn yn cynnwys ystyried y rhai sydd ag anghenion ychwanegol neu gymhleth. Byddwn yn sicrhau bod y gofynion hyn yn cael eu hystyried yn llawn mewn cynlluniau cwmpasu i gynnig y cymorth hwn ac wrth gyflwyno'r ddarpariaeth, a bydd cyllidebau yn cynnwys lwfansau priodol i ddarparu'r cymorth hwn.

Byddwn hefyd yn sicrhau bod y cymorth hwn yn rhan o'r dirwedd blynyddoedd cynnar ehangach, gan ddefnyddio'r amrywiaeth lawn o raglenni blynyddoedd cynnar sydd ar gael i blant a theuluoedd. Gwelir hyn yn ein rhaglen Dechrau'n Deg, lle mae plant a theuluoedd yn manteisio ar fynediad at gymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu yn ogystal â mynediad ychwanegol at ymwelwyr ieuchyd a chymorth rhianta.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes wrth i'r rhaglen gael ei datblygu. Caiff penderfyniadau ynghylch newidiadau i bolisiau yn y dyfodol eu llywio gan gyllidebau yn y dyfodol a byddant yn rhan o gylchoedd cyllideb arferol.

Argymhelliad 12

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau i sicrhau y caiff cynllun capasiti tymor hir y sector cyfrwng Cymraeg, y bydd Llywodraeth Cymru yn ei archwilio fel rhan o'r Cytundeb Cydweithio, ei lunio ochr yn ochr â gwaith ar gyfer y sector cyfrwng Saesneg. Dylai hyn adlewyrchu'r effaith y mae prinder staff yn ei chael ar y sector cyfrwng Saesneg a chyfrwng Cymraeg.

Ymateb: Derbyn

Mae problemau o ran capasiti'r gweithlu yn y sector gofal plant a chwarae wedi'u dogfennu'n helaeth. Mae'r rhain yn canolbwyntio'n bennaf ar recriwtio a chadw staff, ond hefyd ar ddatblygu gyrfa. Mae'r problemau hyn yn waeth o ran darpariaeth cyfrwng Cymraeg.

Rydym yn ymrwymedig i gefnogi'r sector gofal plant i dyfu, gan sicrhau mynediad at ofal plant hyblyg a fforddiadwy i bob teulu. Wrth wraidd hyn mae ehangu'r gweithlu a sicrhau bod y rhai sy'n gweithio yn y sector yn gallu manteisio ar yr hyfforddiant a'r cymorth sydd eu hangen arnynt i ddatblygu eu gyrfaedd. Ar y cyd â phartneriaid allweddol gan gynnwys awdurdodau lleol, CWLWM a Gofal Cymdeithasol Cymru, byddwn yn cymryd camau i sicrhau y gall cynifer o bobl â phosibl gael gyrfa yn y sector gofal, gan ddenu amrywiaeth eang o sgiliau a phrofiadau.

Rydym wedi bod yn siarad â phartneriaid allweddol am yr heriau o ran recriwtio a chadw staff y mae'r sector yn eu hwynebu ar hyn o bryd. Mae'r rhain yn amrywio. Mae rhai materion sy'n wynebu'r sector cyfrwng Cymraeg neu'r sector cyfrwng Saesneg yn benodol, ond mae llawer o faterion sy'n wynebu'r ddau fel ei gilydd. Mae ein hymarferwyr gofal plant eisiau gael eu parchu a theimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi am y gwaith pwysig y maent yn ei wneud i gefnogi ein plant. Maent

eisiau cael eu talu'n briodol, a chael telerau ac amodau cyflogaeth teg a rhesymol. Ac maent eisiau mynediad at gyfleoedd dysgu a datblygu i'w galluogi i ddatblygu yn eu gyrfaoedd.

Byddwn yn cynnal adolygiad canol tymor o'n cynllun 10 mlynedd i'r gweithlu, gan gadarnhau ein hymrwymiad i ddatblygu sector Addysg a Gofal Plentynod Cynnar o safon uchel, gyda gweithlu hyfedr sy'n cael ei barchu. Fel rhan o'r adolygiad hwn, byddwn yn gweithio gyda phartneriaid allweddol i gynyddu amrywiaeth y gweithlu, datblygu llwybrau newydd ar gyfer y rhai sydd am ymuno â'r gweithlu neu ailhyfforddi oddi mewn iddo, a denu pobl o amrywiaeth eang o gefndiroedd i'r sector. Er mwyn gwneud hynny, mae'n bosibl y bydd angen inni roi ffocws newydd i raglenni hyfforddi a datblygu sy'n bodoli eisoes, teilwra buddsoddiad newydd wrth i raglen Cynnydd ar gyfer Llwyddiant ddod i ben a chyfeirio buddsoddiad cyfalaf mewn cyfleusterau newydd at ardaloedd lle nad oes digon o ofal plant ar hyn o bryd.

Gan edrych yn benodol ar yr heriau sy'n wynebu darpariaeth cyfrwng Cymraeg, rydym yn ymgymryd â gwaith dadansodol mewn perthynas â'r proffil gwasanaethau presennol ac yn rhoi amcanestyniadau o ran maint a phroffil y gweithlu cyfrwng Cymraeg dros y pum mlynedd nesaf. Bydd hyn yn llywio gwaith cynllunio o ran maint y gweithlu cyfrwng Cymraeg y bydd ei angen i gyflawni'r ymrwymïadau yn y Rhaglen Lywodraethu a'r Cytundeb Cydweithio. Unwaith y bydd y gwaith hwn wedi'i gwblhau, byddwn yn trafod y canfyddiadau â phartneriaid allweddol ac yn gweithio gyda nhw i ddatblygu cynlluniau i gefnogi a chynyddu darpariaeth cyfrwng Cymraeg.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 13

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau ar gyfer adolygiad o sut y mae'n hyrwyddo gyrfaoedd yn y sector gofal plant a blynyddoedd cynnar drwy gyfrwng y Gymraeg, a sut y gellir defnyddio addysg bellach a dysgu seiliedig ar waith i sicrhau bod gan y sector ddigon o staff.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru wedi ariannu partneriaid CWLWM, yn enwedig Mudiad Meithrin, i ymgymryd ag amrywiaeth o weithgareddau i gefnogi a hyrwyddo gyrfaoedd yn y sector gofal plant drwy gyfrwng y Gymraeg o gynlluniau datblygu gyrfa i gyrsiau penodol ar gyfer darpar ymarferwyr cyfrwng Cymraeg gydag ysgolion a cholegau AB.

Bydd y cynllun newydd i'r gweithlu yn cynnwys ymrwymiad i barhau â'r gwaith hyrwyddo a'r cymorth a roddir i'r gweithlu cyfrwng Cymraeg ac adeiladu arnynt.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 14

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynllun i sicrhau cynnydd digonol yn y tâl fesul awr i ddarparwyr dan y Cynnig Gofal Plant i alluogi cynnydd yng nghyflogau'r staff, ac amserlen ar gyfer talu'r cyflog byw gwirioneddol i bob gweithiwr gofal plant, gan ddysgu o'r ffordd yr ymgorfforodd Llywodraeth yr Alban hyn yn ei chynlluniau i ehangu'r ddarpariaeth gofal plant.

Ymateb: Derbyn

Yn dilyn adolygiad o'r tâl fesul awr a delir am ofal plant o dan y Cynnig Gofal Plant, mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno y bydd y gyfradd yn cynyddu o £4.50 i £5.00 yr awr o fis Ebrill 2022. Cyhoeddwyd hyn mewn [Datganiad Ysgrifenedig](#) ar 22 Chwefror. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi ymrwymo i adolygu cyfradd fesul awr y Cynnig Gofal Plant o leiaf bob tair blynedd.

Fel rhan o'r ymrwymiad hwn, cytunwyd i ddarparu cyllid ychwanegol er mwyn sicrhau bod cyfraddau cyllido gofal plant a darpariaeth feithrin y Cyfnod Sylfaen yn parhau'n gyson o dan y Cynnig Gofal Plant, ynghyd â buddsoddiad ychwanegol mewn gofal plant Dechrau'n Deg.

Mae'r rhan fwyaf o leoliadau gofal plant yng Nghymru yn ddarparwyr preifat neu elusennol ac felly ni all Llywodraeth Cymru bennu lefelau cyflog. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y rôl bwysig y mae cyllid y llywodraeth yn ei chwarae wrth helpu lleoliadau i greu amodau gwaith da. Un o nodau'r cynnydd sydd ar ddod yng nghyfradd fesul awr ar gyfer gofal plant y Cynnig Gofal Plant yw helpu lleoliadau i allu cynnig cyfraddau cyflog rhesymol i'w staff.

Goblygiadau Ariannol – Mae Cyllideb 2022-23 yn cynnwys dyraniad dangosol o £10m ar gyfer pob un o'r tair blynedd nesaf i gyllido'r cynnydd yn y gyfradd.

Argymhelliad 15

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynllun i sicrhau y caiff ei chynllun gweithlu arfaethedig ei ddatblygu gyda phartneriaid cymdeithasol, a'i fod yn cynnwys ffocws ar wella amodau gwaith yn y sector, yn ogystal â datblygu'r gweithlu.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Cyhoeddwyd Cynllun 10 Mlynedd Llywodraeth Cymru ar gyfer Datblygu'r Gweithlu yn 2017 a chaiff ei ddiweddarau yn ddiweddarach eleni. Bydd hyn yn cynnwys adolygu'r gwaith a wnaed hyd yma a nodi nodau ac amcanion newydd sy'n ystyried effaith y pandemig ac ymrwymadau newydd sy'n deillio o'r Rhaglen Lywodraethu a'r Cytundeb Cydweithio, y mae pob un ohonynt yn effeithio ar y gweithlu gofal plant a strwythur y ddarpariaeth gofal plant.

Caiff y cynllun diwygiedig ei ddatblygu ar y cyd â rhanddeiliaid o'r sector a phartneriaid cymdeithasol a bydd yn parhau i ganolbwyntio ar gefnogi a datblygu'r gweithlu, boed hynny o ran maint, ffurf ac amrywiaeth y gweithlu neu sgiliau a gwybodaeth ymarferwyr unigol.

Mae'r rhan fwyaf o leoliadau gofal plant yng Nghymru yn ddarparwyr preifat neu elusennol ac felly ni all Llywodraeth Cymru ddiffinio amodau gwaith yn uniongyrchol. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y rôl bwysig y mae cyllid y llywodraeth yn ei chwarae wrth helpu lleoliadau i greu amodau gwaith da. Un o nodau'r cynnydd sydd ar ddod yng nghyfradd y Cynnig Gofal Plant a delir i leoliadau yw helpu lleoliadau i allu cynnig cyfraddau cyflog rhesymol i'w staff. Nod cymorth arall gan Lywodraeth Cymru fel rhoi rhyddhad ardrethi busnes o 100% i leoliadau gofal plant cofrestredig, buddsoddiadau cyllid cyfalaf a chymorth, a grantiau cynaliadwyedd sydd ar gael gan awdurdodau lleol, yw helpu lleoliadau gyda gorbenion er mwyn eu helpu i allu cynnig cyfraddau cyflog rhesymol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 16

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynllun i sicrhau bod ymgyrch recriwtio gofal plant arfaethedig Gofal Cymdeithasol Cymru yn cyrraedd ac yn denu grwpiau megis lleiafrifoedd ethnig a siaradwyr Cymraeg sydd heb gynrychiolaeth ddigonol yn y gweithlu gofal plant.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i hyrwyddo gyrfaedd ym maes gofal plant yng Nghymru ac mae'r gwaith hwn yn cael ei adolygu'n barhaus. Er mwyn helpu i ddenu pobl â'r sgiliau a'r ymddygiadau cywir i'r sector a sicrhau eu bod yn cael eu cydnabod a'u gwerthfawrogi am y gwaith a wnânt, rydym yn rhoi cyllid i Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer ei ymgyrch recriwtio a chadw genedlaethol: Gofalwn.Cymru.

Nod yr ymgyrch hon yw codi proffil y sector a dangos sut brofiad yw hi i weithio ynddo a'r cyfleoedd gyrfa sydd ar gael. Caiff yr ymgyrch ei chefnogi gan grŵp cenedlaethol o randdeiliaid sy'n cynnwys aelodau o gyrff ambarél gofal plant a chwarae.

Yn sgil y pandemig, mae Gofal Cymdeithasol Cymru yn rhoi ymgyrch barhaus ar waith nawr sy'n golygu y gellir cymryd camau ymatebol mewn perthynas ag unrhyw faterion denu, recriwtio a chadw staff. Mae hyn yn adeiladu ar ei [hysbyseb deledu](http://hysbyseb.deledu) ddiweddar sy'n dangos y rhinweddau a'r sgiliau sydd eu hangen i weithio gyda phlant a'i waith #diolch lle roedd plant a rhieni yn cydnabod ymarferwyr ac yn diolch iddynt am bopeth y maent yn ei wneud iddynt.

Mae Gofal Cymdeithasol Cymru hefyd wedi datblygu Cenhadon Gofalwn.Cymru sy'n codi proffil gwaith yn y sector blynyddoedd cynnar, gofal plant a chwarae. Gwirfoddolwyr o amrywiaeth o gefndiroedd sy'n gweithio yn y sector yw'r Cenhadon. Maent yn helpu pobl i archwilio'r opsiynau gyrfa gwahanol a'r cyfleoedd datblygu gyrfa sydd ar gael yn y sector. Gall gwaith Cennad gynnwys rhoi cyflwyniadau i fyfyrwyr ysgol neu goleg; cynnal sgysiau neu drafodaethau anffurfiol; mynd i ffeiriau gyrfaedd neu swyddi, digwyddiadau neu gynadleddau.

Nod Gofalwn.Cymru yw denu amrywiaeth eang o bobl i weithio yn y sector gofal plant, a byddwn yn gweithio gyda Gofal Cymdeithasol Cymru i sicrhau y rhoddir pwyslais o'r newydd ar amrywiaeth a sicrhau bod Cenhadon yn dod o amrywiaeth eang o gefndiroedd.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 17

Mae'r Pwyllgor yn argymell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau i gynnig gofal cofleidiol i bawb, gan gynnwys clybiau ar ôl ysgol a all gynnig cyfleoedd i bawb sydd am fanteisio arnynt.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae awdurdodau lleol, drwy eu Hasesiadau o Ddigonolrwydd Gofal Plant, yn mesur lefel y galw am ofal plant y tu allan i ysgol yn eu hardal, ac yn nodi'r gwasanaethau sydd ar gael i fodloni'r galw hwnnw. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn rhoi cymorth ariannol i awdurdodau lleol fodloni unrhyw alw nas bodlonwyd am ofal plant yn eu hardaloedd lleol, a all gynnwys camau i gynyddu nifer y gweithgareddau gofal plant a gwaith chwarae cofleidiol a thu allan i'r ysgol. Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu Clybiau Plant Cymru fel rhan o'r grant blynyddol i gonsortiw CWLWM i gefnogi a chynghori'r sector tu allan i'r ysgol yng Nghymru, gan helpu clybiau newydd i gael eu sefydlu a chofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru. Mae hyn yn cynnwys ehangu darpariaeth cyfrwng Cymraeg y tu allan i'r ysgol.

O ran darpariaeth ar ôl ysgol, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu pecyn Gaeaf Llawn Lles gwerth £6.4m er mwyn i bob ysgol gynnig mwy o sesiynau yn ystod y diwrnod ysgol ac o'i amgylch i hyrwyddo llesiant corfforol, meddyliol ac emosiynol drwy gynnig mwy o gyfleoedd i ymgymryd â gweithgareddau creadigol, chwaraeon, chwarae a diwylliannol yn Gymraeg a Saesneg. Nod hyn yw creu amgylchedd gwell ar gyfer dysgu a gwneud cynnydd a cheisio ailennyn hyder pob dysgwr, yn enwedig y rhai y mae'r pandemig wedi cael yr effaith fwyaf arnynt. Bydd y pecyn ehangach hwn yn rhoi tystiolaeth a gwybodaeth werthfawr inni ar gyfer datblygu polisïau yn y dyfodol.

Rydym hefyd yn cyllido treial bach sy'n cynnig pum awr yr wythnos o weithgareddau cyfoethogi ychwanegol i dros 1,800 o ddysgwyr o amgylch y diwrnod ysgol. Bydd y

treial hwn yn ein helpu i ystyried y ffordd orau o gefnogi llesiant dysgwyr a staff, lleihau anghydraddoldebau addysgol a chyd-fynd yn well â phatrymau byw a gweithio modern. Bydd yr hyn a ddysgwn drwy'r treial hwn yn helpu i ehangu'r sylfaen dystiolaeth ynghylch strwythur y diwrnod ysgol.

Byddwn yn parhau i weithio gyda'n rhanddeiliaid allweddol i nodi cyfleoedd i Lywodraeth Cymru gefnogi gwaith i gryfhau darpariaeth gofleidiol a thu allan i'r ysgol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.

Argymhelliad 18

Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Bod Llywodraeth Cymru yn nodi yn ei hymateb ei chynlluniau i gynnal yr ymgynghoriad llawn ar y Gorchymyn Eithriadau yr ymrwymodd iddo yn 2019 er mwyn ymdrin â phryderon ynghylch yr effaith negyddol y mae wedi'i chael ar ddarparwyr cofrestredig ac ar ddiogelu plant.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cynnal ymgynghoriad ar y Gorchymyn Eithriadau yn ystod 2023, gan adeiladu ar ganfyddiadau'r Cais am Dystiolaeth a gynhaliwyd eisoes. Mae hefyd yn bwysig i'r ymgynghoriad ystyried canfyddiadau'r Adolygiad Gweinidogol o Chwarae ac unrhyw gamau sydd wedi deillio ohono. Byddwn yn gweithio gydag unigolion yn y sector i sicrhau eu bod yn datblygu cynigion ac yn cymryd rhan yn yr ymgynghoriad ffurfiol.

Goblygiadau Ariannol – Dim. Daw unrhyw gostau ychwanegol o gyllidebau rhaglenni sy'n bodoli eisoes.